

Ken Loach'un İmgelerinde İz Sürmek:
Ken Loach Filmlerinde Mücadelenin Arkeolojisi

İnceleyen: Aslı Şahinkaya

Özet

2020 Ekim ayında yayınlanan Ken Loach Filmlerinde Mücadelenin Arkeolojisi başlıklı derleme kitapta; en temel ekseninde Loach'un sinematografik imgeleri, minörle majör arasında dans eden melez imgeler olarak ele alınmaktadır. Çalışmada, Ken Loach filmlerinin yaratıcı ve çoksesli bir biçimde değerlendirildiği görülmektedir. Kolektif bir çalışmanın ürünü olan derleme, makalelerin yanı sıra topluca filmler üzerine yapılan söyleşileri de içinde barındırması bakımında yenilikçi bir ruha sahiptir.

Gilles Deleuze ve Félix Guattari, Kafka'nın edebiyatını minör kavramıyla nitelendirmektedirler. Onlara göre, "Minör edebiyat, minör bir dilin edebiyatı değil, daha ziyade, bir azınlığın majör bir dilde yaptığı edebiyattır" (Deleuze & Guattari, 2000: 25). Bu derleme çalışmasında Ken Loach filmlerine, tam da bu minör kavrayışıyla yaklaşılmaktadır. Kitabın derleyicisi Serdar Öztürk, Giriş metninde, sinemaya içkin kimi özelliklerden yola çıkarak sinemanın kitle sanatı olma niteliğini tartışmıştır. Hem minörün hem de majörün dilini konuşabilen sinema sanatında Ken Loach melez imgeler ortaya koyan bir yönetmen olarak konumlandırılmıştır. Bu bağlamda Loach, kayıp olan bir toplumu inşa etmeye çalışan bir yönetmendir ve Deleuze'ün Cinema 2'de üzerine çalıştığı gibi minör sinema yapmaktadır.

Öte yandan Loach'un filmleri, yalnızca entelektüel izleyiciye değil daha az deneyimli izleyiciye de hitap etmektedir. Bu bakıma onun filmleri ne tümüyle kitle filmi ne de tümüyle düşünce filmi olarak kabul edilebilir. Kitapta bu durumu Öztürk, çift taraflı bir kekeletme olarak ele almaktadır (2020: 13). Onun sinemasında hem majör hem de minör alanda gidip gelen yersiz yurtsuz imgelerden söz etmek mümkündür. Kendi filmlerinin de heterojen bir oluşumla birbirlerinden ayrıştıkları, her filmin farklı nitelikleriyle öne çıktığı da unutulmamıştır.

Kitabın ilgi çekici ve yaratıcı yaklaşımlarından biri de Loach'un "sinematik sosyolog" olarak nitelendirmesidir. Sinematik sosyolog, kamerasıyla ve ortaya koyduğu imgelerle zamansal ve mekânsal kazı yapan yönetmen olarak tanımlanmıştır (2020: 16). Bu kavramsallaştırmayı, sinema kuramları bakımından işlevsel bir araç olarak değerlendirmek mümkündür. Sinemayla sosyoloji yapma meselesinin; film çalışmalarında yeni bir perspektif, yeni bir katman sağlayacağı ve yeni yapılacak akademik çalışmalar için ilham veren bir izlek nokta olabileceğini vurgulamak yerinde olacaktır.

Derlemenin tasarımı ve anlatım biçimi de en az içeriğindeki icat edilmiş açık sistem kavramlar kadar farklı ve yenilikçidir. Deleuze ve Guattari'nin de ifade ettiği gibi, anlatımın biçimi, içeriğinden daha çok çıkış yolunu işaret etmektedir. Bize esas işlemi anlatım vermektedir (2000: 25). Bu anlamda kitabın anlatım biçimi, içeriğinde Loach filmlerini ele aldığı dokuda, kendisi de minör bir akışa sahiptir.

Kitap, Loach'un filmlerini üç ayrı eksen de alan, üç bölümden oluşmaktadır. I.Bölüm, özel alanda mücadele; II.Bölüm, kentte mücadele ve son olarak III.Bölüm ise, cephede mücadele bağlamından meseleye yaklaşmaktadır. Her bölümde, iki yazarın iki farklı film üzerinden değerlendirme ve birlikte konuyu söyleşme metinleri yer almaktadır.

"Özel Alanda Mücadele" başlıklı I.Bölüm'de ilk makale Dilar Diken Yücel'in Ladybird, Ladybird filmi üzerine değerlendirmesidir. Bu makalede yazar, 'Doğurmak Direnmektir' kavrayışından yola çıkarak, filmde çocuklarına bakma arzusunun peşinden giden Meggie karakterinin mücadelesinin molar yapıda oluşturduğu çatlakları izleğine almıştır. Bölümün ikinci makalesi Ali Gürbüz'ün "Toplumsal Makinede Bir Çatlak" başlıklı Kes/Kerkenez filmi üzerine yazdığı değerlendirmedir. Gürbüz çalışmasında, farklı filozofların ve sosyologların kavrayışlarından hareketle; bütün insanları eşitleyen toplumsal makinenin, kişilerin potansiyelinin ortaya çıkarılmasında bir engel olduğu fikrini farklı bir eğitim anlayışı üzerinden ele almaktadır.

II.Bölüm, "Kentte Mücadele" başlığını taşımaktadır. Bölümün ilk makalesinde, Eda Arısoy, Ekmekler ve Güller filmi, dayanışma ve ihtiyaç kavramları odağında, ekonomi-politik çerçevede tartışmıştır. Arısoy, 'küçük' insanın 'büyük' sistem içindeki var kalma mücadelesini temel eksenine almıştır. Esmâ Gökmen ise, "Benim Adım Daniel Blake, Ben Bir İnsanım, Bir Köpek Değilim; Bu Sıfatla Haklarımı Talep Ediyorum" başlıklı yazısında; Ben, Daniel Blake filmindeki karakterin kurumsal mekanizma ile çatışmalarından yola çıkmıştır. Gökmen, filmi verili sistemin ürettiği insanla yaratıcı insan arasındaki fark üzerinden bir kapitalist sistem eleştirisi olarak değerlendirmiştir.

"Cephede Mücadele" başlıklı III.Bölüm'ün ilk yazısı "İspanya İç Savaşı Aslında Bitmedi, Sadece Şekil Değiştirdi O Artık Belleklerde Sürüyor" adıyla Ali Gençoğlu'nun kaleminden çıkmıştır. Yazar, Ülke ve Özgürlük filmi üzerinden kolektif belleğin izini sürmektedir. Bölümün ikinci, kitabın son yazısı ise, Özgürlük Rüzgarı filmi odak aldığı çalışmasıyla Işkın Özbulduk Kılıç'a aittir. Özbulduk Kılıç, değerlendirmesinde, düşünce üreten sinematik deneyimler bağlamında, Loach filmlerinin kendisini inşa eden özneleri içine dahil eden kurgusu üzerinde durmuştur.

Kolektif bir çalışmanın ürünü olarak beliren derlemede, yalnızca yazarların makalesi değil, her bölümde iki yazarın Loach üzerinde kendi bağlamlarında söyleşmeleri de bulunmaktadır. Tüm yazarların birbirlerinin yazılarını okuduğu ve üzerine tartıştığı toplantılar gerçekleştirilerek, mesele daha derinlikli biçimde ele alınmıştır. Bu bakıma derleme, tıpkı ele aldığı konuya yönelik felsefi yaklaşımıyla koşut olarak, oluş ve akış sürecinde ortaya çıkmıştır. Deleuze ve Guattari, minör edebiyatın üç özelliğini ifade ederlerken, sözcelemin kolektif düzenlenişini vurgularlar (2000: 28). Kitabın inşa süreci ele alındığında, bu kolektif yaratım süreci belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. Kitabın sonuç bölümü de yine ortak söyleşmenin bir düzlemi olarak ele alınabilir. Aynı zamanda bu tartışma sürecinin kamera kayıtlarının sosyal medyada yayınlanmış olması da bu diyalojik sürecin farklı platformlarda izleyiciyle buluşturularak metinlerarası düzeyde anlamların derinleşmesine katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

Deleuze, G., & Guattari, F. (2000). Kafka - Minör Bir Edebiyat İçin. (Ö. U.-İ. Ergüden, Çev.) İstanbul: YKY.

Öztürk, S. (Dü.). (2020). Ken Loach Filmlerinde Mücadelenin Arkeolojisi. Ankara: Ütopya.